

terekét, és Filozófiát tanította, 1774. eszt. pedig a' Királyi Magyar Universitásban, melly akkor Nagy-Szombatban volt, Concursus által a' Mathesisnek rendszerént való Professora lett. Ezen hivatalát azután folytatta Budán és Pesten, midőn az említett Universitas Nagy-Szombathól Budára, 's onnét Pestre által vitettefett. 1809. eszt. pedig a' Tanítói Székről, mellyet olly sokáig ekesített, megromlott egészsége miatt egészen lelépett. Az erkölcsöknek és Tudományoknak áldozott élete, a' tanításban fáradhatatlan fáradozása, számos, és becses Munkái, mellyekkel a' Magyar Literaturát olly dicsőségesen gyarapította, neki a' Magyaroknál mindenkor fenmaradandó nevet szereztek.

V.

5. A' meg-haltt Csokonai Vitéz Mihály, az élő Kőlcsey Ferencznek.

Korán, — valoba' még korán — idő előtt
Hőbörgatód Barátom! édes nyugtomat;
Még el se-hamvadt vastagabb valóm, ama
Vivens Poetae moro sir irás alatt;
Még a' belőlem égi tiszta fény közé
Hőltözködött tűz-szész felejtteni nem tanult;
Gyakran alá ereszkedik végtelenül —
Magas hazája' tiszta tűz sugarjain;
A' Földi gőz-körben lakó kedvesséhez;
'S Te néked is író tollad körül lebeg. —
'S Te már is voltomtól üres árnyékomat,
Volttom' hissebbítésivel rettegteted;
Hol hanglopással vádolod vig lantomat,
Hol egy majom characterével bëllyegsz;
Ha honni némelly vers-írókkal össze-mérsz,
Előknek osztogatj fejekre bokrozott
Laurust, nekem tsak a' közép 's leg allyasabb
Néptül ítélsz, 's azt is ki-koldúlt tapsolást;
Azoknak adsz, 's azoknak is tsak tsorba fényt
Ads; (és kitül bírálva? Piccolomini!);
A' kiknek én egész erőben tisztulem
Nagy fényjekei; 's nem törőlem virágjokat. —

De' várakorz Barátom egy idő-korig;
 Magad szavánn foglak, — hogy én szegény valék
 Mint Bürger is: gaadag nő mint Shakespear
 Nemálda, — meg, se mint Trapassot Graviná
 Nem tett fivá, bérül bataszás arany se járt
 Esztendőnként, szegénynék születtem, 's ugy is
 Eltem; 's még a' halál szegényebbnék talált.
 Ne bants tehát: le kell-elebb a' lomha test'
 Terhével együtt mind azon tekintetek'
 Málbájinak rohadni Aesopusrul is;
 Le kell szegény Phedrusrul ia ama' nemtelen
 Rabságnak, és Epiktetusrul, a' kegyes
 Epaphrodit igájinak; de szinte ugy
 Le Lydia' arannyinak is a' bársonyos
 Boldogrul; a' pálczának a' parantsoló
 Octavius' kezébül; Arrián' elől
 Az Ő vessző-nyalábinak; — mig egy örök
 Hang, és nem a' rabszolga ként ditsért Nagyok,
 Nem, a' tanultt 's jutalmazó hatalmasok,
 Az el-pusztult világ érzése sem, hanem
 Egy Fő Genie, ki mondja, egy 's több századok
 Után, ki volt, 's ki lesz, Olympionicee?—
 Virgil' Juhász subája, somfabotja, 's a'
 Voltaire husz ezres toldalékú udvari
 Fő Tisztje, és Ferneyje, mind le hullanak
 A' Serpenyörül, a' midőn ama belénk
 Égből leheltt tűz-szeszt az Ég' fő Angyala
 Meg-méri, és ki-osztogatja székeket
 Az állati Nagyság szerint kinek-kinek
 Arkangyalok között ragyok szegény Homér,
 'S az ő kemény meg-ítélője Skaliger
 Nem olly nagyon Nemes lelkek' sorába a' van.
 Caesar derek tekintetű Tanáts-beli
 Hogy a' Poéták' számossabb gyűlésibe
 Be ment; Plautus az Ur előtt fel-nem kele:
 holott talán látszott szegényen akkor is
 A' szolgaság' jeléül a' malom' pora-;
 De jól találtad Aeci mert ez a' Nagy Ur
 Kisebb szerű karok között talált helyet: —

Ovid is a' recensorát nagyon felül-
haladja karra; és az is, hogy bár Nemes
Lettére, a' nép nyelve volt, a' minn beszélt.
'S a' község ízeletin kapván, a' játszi söt
Gyakor siralmasabb szerű munkáiból
Se sokta felre verni, és a' képzetek
Bujálkodó rakásait egyre halmozá:

Le gráditsolni nem tudá azt a' Geniét,
A' melly teremt; nem semmiből ugyan, se nem
Is szunyogot, 's apró bogarst, kis Amorok'
Csoportjait, csak estig élt virágokat,
Hanem Prometheusként egész okoskodó
Egy állatot, — Dryden kenyérért dolgozott,
'S még eddig egy század kevés el-oltani
'Szegény hírét; sem azt hogy ő jutalmakat
Nem büntetést tulajdonít a' bűnnek is,
'S képszerűben, nem őrzi a' szűz Ethicát;
De majd ki-hal Hazája szíviéből az illy
Emlékezet; csak a' Geniének képzete
Magán marad; melly ötlet a' gazdag Nemes
Angol Homer Chaucer', 's szelíd Cowley' ditsó.
Sugárjaik, 's karjok közé helyezetteti:
Corneille im e' szép lelkek' Tenarisissén
Jóval magassabb karba' van, mint a' kiket
Drámája ellen feltűzelt Richelieu. —

Hol lesz az én stékem? 's mi karba teszik azt
Az itt csak állatit, csak észt, csak a' Geniét
Mérő, de nem résztelkedő Recensorok?
Ha majd az én örök szeszem tisztábra is
Le-szűrve, és testes valóm felejtve lesz:
Még nem tudom: csak érzem azt hogy Gozzihoz
Tűz-ponti vonzásom ragad; ki jól-lehet
A' Nép előtt szokott 's tudott nyelgeni;
Aristophan' sorába' ül Ovid alatt
Delisle is nagyon von—és Anakreon,
Ha bár az ő szerelmei 's Evan-jai
Lágábbak is: ne higyd azomba' Kölcsey!
Hogy a' Homer' teremtni termett tűz szesze
Tán el rugó tűz-pontal álma én felem:
Arpadiást mi Aesthetishez méritek

Ti, és sok el-puhult elő-ítéletük ?
 Ti dolgozok; de itt az elme' belsajét
 Nézik, Homér 's többek, kik a' szűk nagy világ'
 Csillám-arany-füstjétül, és egy-két remek
 Genie szomasséd de regiek tolvajjai'
 Be-masszlagolt levestetül nem résztegek. —
 Annyit tudok hogy Aeschylus retteggető
 Festései 's szóhangja-bár a' Syreni
 Sophokles édes altató mondásinál
 Durvabbak is; ha Aecius fogásait
 Vágy Persius, vagy Marcial fitymálja is:
 De itt nem a' ruházatot tekintik, és
 Azon imitt-amott teremtet egynehány
 Lepkét, hanem csak a' mit égi tűz-szesszünk
 Mint Istenit, tesz, és mutat meztelen.
 Ama ki-csifrált öltözet, csak földvilág'
 Isalése, 's a' minő elő-ítéletek
 Vagy a' puhább erköltsöket, vagy a' nagyobb
 Résznek, szűzebb érzéseit vezetgetik,
 Popularitást, Nagyok' kedvére hódolást,
 Új Aesthesist, vagy Nemzetit mutatnak; és
 Időkoronként változók; de Hunyadiában
 Hűzöttetek talán majd későbbben se lesz
 Egy Feszlerrel Bessenyei György egy érdemű. —
 Itt senkinek nyakába nem függ, a' nem-is -
 Azon-nemű Himfi 's Lila' tulajdonul;
 Le-lánczolak magoknak azt a' Városok,
 Ezt a' Faluk; 's még lesz Idő hogy mindenik
 Avulni fog: mindennapit tsinál clebb
 Belőlők a' bálványozó világ; de az
 Mivel naponként változó, azt a' mi most,
 Ujj, és csak így kedveltető meg unja, ha
 Egy új szerű Höltyő ujjabhakat teremt
 'S ha bár velünk jönnének is tsináltjaink
 Sem egyikünket nem pirit alak Sonétt,
 Se másikunkat gyöngy-alak; ha Amoro
 Bujább ideánkban, mint rajok asibonganak
 A' másikunk fel vess egy gyémánt ketskebört
 Mind véd paist: egy Horátzot nem szégyenit
 meg a' Priap ágyékán a' veres karó.

Nem aggnak itt azon tekéntetekre is,
 Van e' nevünk, 's mellyik Tudós Társak között?
 Hűlő tekéntetekkel is meg nyerhető
 Tiszteltetés nemére. — Nem még arra is
 Ha vén idő korába lett e' Praesesse
 Voltaire, a' tudós Parisi nagy karnak? vagy a'
 Hosszú gyakorlottság nevelt e' lelki dísz
 'S elmet? vagy inkább a' nevendék Hesiod
 A' vén Homér elől a' Jutalmat el-nyeri? —
 Itt Schlegel a' korán ki-múlt Tragoedus, egy
 Foggal vagyon csak a' remek Lessing után;
 Az én idő-koromra sem jutott, de már-
 Nagy Németink, Oviddal áll egy fény alatt;
 Sok a' kinek remekje van de száz napon
 Alig teremte egy éneket; Ritsiny az itt. —

Sok, a' kinek-parantsol a' hatalmassabb,
 Vagy egy közös sir boltal is kínálkozik,
 Le mossá itt magárul a' tömjén szagot,
 Füstöt, 's oltárit, mellyeken bálványozott,
 Függeszti, ott, a' gazdagok' szemfény-tsaló
 Fősvény adottjaik megé, mint egy nékik
 Szentelt erekletek; midőn jól látja már
 Mind azt, mi végből adtak, a' kik adtak is?
 Nem a' Genie szükségire, 's nem olly sokat
 Mint egy szegény, ki a' remek természetet
 Azzal segíti, 's adja néki a' mi van;
 Mind azt, hogy a' Nagyok, kiket vagy tettetés,
 Adomány, erő, vagy más egyéb tekintetek
 Hajdan tudós nevekkal is tiszteltenek
 Mi köz-nemű lelkek sorába' vagynak itt?
 Periander melly alattson helyen áll Arion
 Lantos megett, 's melly messze Maecenas az ő
 Mellé temetkezett szegény Horátz alatt?
 Bár Sentimentális, tanult, Nagy Ur vala,
 'S tudott a' nagy világ tsinossabb Tonusán. —
 Epen szegény Horátz beszélgetett velem,
 És a' magáéhoz mérdelte lantomat.
 Csudálkozott Karolinán, kit a' minap
 Erdélyi egy árnyék nagyon magasztala,

He *Livia*! úgy mond, ilyen nevét örök.
 Időhig éltető Nemes Nagyság' tüze,
 Emelte volna-fel több Asszonyok felett;
 Az én kegyes lantom, sok édes hangjait,
 A' mellyeket vagy *Augustus'* vagy más Nagyk'
 Ditséretére annyszor-pazérola,
 Ez egynek szánta volna mind, tudod miként
 Haptam sok *olly történeten, melly búromat*
 Poudittenem váratlan alkalom vala: —
 Midőn mellénk ereszkedék egy Sár-vize'
 Mellekiről, csak a' minap ki-költözött
 Árnyék; kezesztje még homályba látazik, — és
 Még nem raká le sok kedvelt kívánságát
 Musikát szeret, 's örömet hall néma hangokat:
 Ő közbe szöll 's ti úgy mond nem tudjátok e'
 Hogy a' midőn *recenseálta Költő* e y
 Vitézt, az izlés törvényeül tette-ki;
 Hogy bár alkalmi verselést ne költene
 A' Jó Poéta, melly akár-mi erős Geaiet
 El-nyom. — Horázt könnyen felelt: az én tüzem
 Ugymond, pedig, mind annyszor nevelkedett:
 'S be vette azt az új világ mulattató
 Ösztönnek, a' mit én az én időmbeli
 Köznép' kedvére verselék: de hát vallyon
 Jó volna e', 's igazság e'? ha én csak a'
 Virgil kényére lantolok; ha csak Julust
 Ha *Maccenast* ditsóítem. Köznépnek is
 Van jussa búros lantunkhoz: *Lyde!* read-
 Is illendő köszönnünk *Bibulus* Horsa-ját,
 'S azt a' Te nyelveden; nem himzett hangokon:
Purbussal is, *Telephussal* is kell, és szabad
Chlorissal is, *Lycevel* is, 's mind a' magok'
 Hangján elvéttve, még pedig úgy enyelgenünk.
 Hogy a' nagynai sokkal nagyobb kátsin világ
 Ne vélje hogy lantunk velek nem is közöt. —
 De én ki még a' földi füsttől annyira
 Ki-nem-szellőstem a' *recensio'* nevére
 Meg-ütközve, magánosan ki kérdezem
 Az árnyékat, miből áll a' Vigáztatás?

'S megértvén mind hibáimat, mind a' kiket
 Vagy öszve-mért, az a' kemény Aestheticus
 Velem, vagy én felettem a' tűz-tsillagok'
 Egébe tett: a' meny tűzes sugárjain
 Alá ereszkedém, e' lomha vastagabb
 Föld gőz körébe, mellybe' már tisztább szeszem
 Hönnyen lebeg: he járom itt Barátomat
 Kiket öszve mérdelél velem: ritkát talált
 Rőzöttök árnyék állatom, ritkát egyéb
 Poëta lelkű irót is vagy olly kevélyt
 Vagy irigyet, kinél le-tépett Laurusom
 Kedvet talált: sokat pedig kik a' halál—
 Után hasonlatos kemény vizsgáltatást
 Várván, író szobáink' pusztább oldalán
 Örökre felfüggesztik néma Lantjokat.
 Rettőt pedig találtam, a' ki olly makats
 Hogy egyik mind Leoninus versben akar
 Új izletű Aestheticát írni, 's pedig
 Ertelmesen, mint a' szokott folyó beszéd:
 A' másik azt erősíti; hogy a' Zrini vers
 Ha mind műveletlenség' nyomát mutat neked,
 A' mai nemzetek tehát egy sem mívelt:
 'S ki-verbeted e' az illy elő-ítéletet
 Fejedbül úgy? ha hang-mértékkal is betses
 A' Zrini vers? ha nem; hibáz Aesthesised:—
 'S hogy a' Te illy sértő elő-ítéleted
 Le nem tiporja sem Zrinit, se Gyöngyösit.
 De én pedig Barátom! azt javallanám;
 Ha már le-tépted a' mit a' nagyobb világ
 Reám rakott: idő ugyan van még elég,
 Melly vissza adja Laurusom: Popénak is
 Szerzett a' hír rágalmazó irigyeket,
 Kik-öt' közönséges néhány irással is
 Kitsínyitették; és talán ha engemet
 Vagy a' szülőm, vagy fordittásom, száz ezer
 Tallérral gazdagított volna több eredetiség
 Javallaná munkáimat: de most neki,
 Ki töltvén már a' rothadási századot,
 Ime egész világ, 's Te is tömjénezél.

Most már tizen négy esztendő korába irtt
 Pol y p h e m j e sem hibás úgy e' ? 's nem majmolá
 O v i d e t ; — és nem Polliót a' M e s s i a s :
 A' mai izlet már övére változott : —
 Ha hennem a' *Provincialisismus* hiba :
 Ha pajkos ott is, hol nem pajkos érdemű
 A' tárgy, kinyílt vidám eszem; mivel nekem
 Han-pulyka kis koromba nem-harapta meg
 Mint Boileau nak szemérmemet, hogy olly kemény
 Költő, Satyricus, 's Asszony-füldöző legyek : —
 Am hadd maradjak én hibás; el válaom
 Az együgyű természetet ki-módírozott
 'S ki tudja meddig állandó A e s t h e t i c á t :
 De már olly jártas ember a' szomszéd jeles
 Költők írásiban, miért azokra nem
 Fordítja nagy világi finnyás izletit ? —
 Shakespear t remélied, egy játszó személyt;
 Hinek Tragoediájiban, minő hibák
 Vagynak. — Teneked tudni kell; ha egygy tanultt
 Asszony, L e n o x, az ő legszebb darabjain
 Ki nézte a' nagy szennyeket: hát illyeket
 R e c e n s e á l j, ne földüid' hibájakat. —
 Tanítanod volt e' szádnékod? a' midőn
 Nem felelem nélkü l keltél ki ellenem? :
 (Magad szava) 's ha úgy, miként tanulhat egy
 Halott? vagy is mi haszna benn' ha bár tanul?
 Vagy tán tanulnak a' többek? — lehet — de ők
 Külsők hibáibul, szint ugy taníthatók. —

Legjobb pedig hogy írj magad, de ollyat írj
 És nem tsak egyet, a' mi kész remek legyen;
 Egészket írj; — ne hogy tsak apró versczet'
 Költőjét, kis O d a, 's E p o s - mestert, hanem
 Egy fő C o m p o s i t o r t mutass; mivel ha mind
 R e c e n s e á l n a k, mint nekik példát adál,
 Ki lessz az író? mint ha harczolás helyett
 Mind Kommandírozuk, ki lessz a' köz Vitéz?